

Válka umění

Odblokujte svou kreativitu
a vyhraďte tvůrčí bitvy

STEVEN PRESSFIELD

EDICE
BRIQUET

Jan Melvil
publishing

VÁLKA UMĚNÍ

Odblokujte svou kreativitu a vyhraďte tvůrčí bitvy

Steven Pressfield

© 2002 by Steven Pressfield

All rights reserved.

Podle anglického originálu War of Art: Break Through the Blocks and Win Your Inner Creative Battles vydalo v edici Briquet nakladatelství Jan Melvil Publishing v Brně roku 2017.

Žádná část této knihy nesmí být nijak použita či reprodukována bez písemného svolení, s výjimkou případů krátkých citací jako součástí kritických článků a recenzí.

Překlad Filip Drlík / Odpovědná redaktorka Vendula Kůrková /
Redakční spolupráce Tomáš Baránek / Šéfredaktor Marek Vilha /
Grafická úprava a ilustrace Radek Petřík / Autor obálky Pavel Junk /
Sazba Stará škola / Jazyková korektura Vilém Kmuníček

Tisk a vazba PBtisk, a. s., Příbram

Vydání první

Jan Melvil Publishing, 2017

melvil.cz

valkaumeni.cz

Chyby a připomínky: melvil.cz/erratum

Pochvaly a recenze: melvil.cz/kniha-valka-umeni nebo libisemi@melvil.cz

Diskutujte o knize s hashtagem #valkaumeni

Knihla vyšla také elektronicky.

ISBN 978-80-7555-035-4

Volně šířitelná ukázka z knihy Válka umění – Odblokujte svou kreativitu a vyhraďte tvůrčí bitvy

Pro Bernay Graysonovou

Volně šířitelná ukázka z knihy Válka umění – Odblokujte svou kreativitu a vyhraďte tvůrčí bitvy

OBSAH

PRVNÍ KNIHA

23

ODPOR

Poznej nepřítele

DRUHÁ KNIHA

89

ZÁPOLENÍ S ODPOREM

Staň se profíkem

TŘETÍ KNIHA

143

PŘEKONAT ODPOR

Vyšší sféra

Volně šířitelná ukázka z knihy Válka umění – Odblokujte svou kreativitu a vyhraďte tvůrčí bitvy

PŘEDMLUVA

Válku umění napsal Steven Pressfield pro mě. Nepochybně ji napsal i pro vás, ale já vím, že ji napsal výslovně pro mě, protože držím olympijský rekord v prokrastinaci. Dokážu prokrastinovat uvažováním nad svým problémem s prokrastinací. Umím prokrastinovat při řešení svého problému s prokrastinací tím, že přemýšlím nad svým problémem s prokrastinací. Takže mě ten ďábel Pressfield požádal, abych napsal tuhle předmluvu *do určitého data*. Věděl, že nehledě na to, jak dlouho to budu odkládat, se budu muset nakonec přemoci a dát se do díla. To jsem udělal samozřejmě na poslední chvíli, a když jsem listoval První knihou „Poznej nepřítele“, z každé stránky na mě koukal vlastní provinilý obličej. Druhá kniha mi však potom poskytla bitevní plán, Třetí kniha zase vidinu vítězství, a když jsem *Válku umění* zavřel, zalila mě obrovská vlna klidu. Teď vím, že tuhle válku vyhraju. A když to zvládnou já, svedete to i vy.

Hned zkraje První knihy Pressfield za nepřítele kreativity označuje Odpor, všezahrnující pojem odpovídající Freudovu pudu smrti a ničivé síle lidské povahy, která se projevuje, kdykoli zvážíme dlouhý

a obtížný postup, na jehož konci by mohlo vzniknout něco skutečně dobrého pro nás či pro ostatní. Následuje galerie policejních fotografií mnoha podob Odporu. Všechny ihned poznáte, protože tahle síla žije v každém z nás — sabotáž vlastního úsilí, sebeklam a sebeničení. My autoři ji známe pod názvem „blok“, tuhle paralýzu, která může způsobit otřesné chování.

Před několika lety jsem byl zablokovaný jako kanalizace v Indii. Co myslíte, že jsem s tím udělal? Rozhodl jsem se zrevidovat si svoje oblečení. Snad abych si dokázal, jak otravný dokážu být, navlékl jsem na sebe postupně všechny kalhoty, svetry, bundy i ponožky a roztřídil jsem je do hromádek: jaro, léto, podzim, zima, Armáda spásy. Potom jsem si to všechno vyzkoušel znovu a tentokrát jsem svršky rozdělil na jarní na lítačku, jarní do společnosti, letní na lítačku... Po dvou dnech už jsem začínal mít pocit, že jsem zešílel. Chcete vědět, jak se dá vyléčit spisovatelský blok? Návštěva psychiatra vám nepomůže. Protože jak moudře podotýká Pressfield, hledání „podpory“ je nejsvůdnější tváří Odporu. Kdepak. Lék najdete v Druhé knize: „Staň se profíkem“.

Steven Pressfield je samotnou definicí profíka. Víím to, protože už ani nepočítám, kolikrát jsem autorovi *Legenda o slavném návratu* volal a zval ho na partičku golfu a on navzdory pokušení odmítl. Proč? Protože pracoval. Jak ví každý autor, který se někdy rozmáchl železem, golf je překrásně zhoubná forma prokrastinace. Jinými slovy Odporu. Steve disponuje disciplínou z oceli.

Během cestování po Evropě jsem jedním dechem přečetl Stevovu *Ohnivou bránu* a *Souboj s bohy*. Rozhodně nejsem žádný uplakánek — nad knihou jsem neplakal od chvíle, kdy jsem četl Steinbeckova *Ryzáčka*, ale tyhle romány mě dostaly. Stávalo se, že jsem seděl v kavárně a přemáhal slzy, když jsem četl o nezištné odvaze těch Řeků, kteří formovali a zachránili západní civilizaci. Když jsem nahlédl pod bezchybnou prózu a vycítil do hloubky propracované rešerše, znalost lidské povahy a společnosti, barvitě vyličené podrobnosti vyprávění, musel jsem nad tou prací žasnout, nad veškerou tou prací, která tvoří pevné základy jeho úžasných děl. Ve svém obdivu nejsem jediný. Když jsem knihy kupoval v Londýně, bylo mi řečeno, že Stevovy romány zadávají

oxfordští profesori historie studentům jako povinnou četbu, aby je obeznámili s životem ve starověkém Řecku.

Jak může umělec dosáhnout takové moci? Pressfield představuje v Druhé knize dennodenní tažení profesionála pěkně krok po kroku: příprava, řád, trpělivost, vytrvalost, schopnost jednat navzdory neúspěchu a strachu — bez výmluv a bez keců. Steve zde především velice dobře podotýká, že profesionál se v první i poslední řadě a vlastně neustále soustředí na mistrovské ovládnutí svého řemesla.

Třetí kniha „Vyšší sféra“ zkoumá Inspiraci, ušlechtilý výsledek klíčící v brázdách za profesionálem, který na sebe bere chomout a orá pole svého umění. Pressfieldovými slovy: „Když se každý den posadíme a odvedeme svou práci, soustřeďuje se kolem nás síla ... začneme se podobat zmagnetizované tyči přitahující kovové piliny. Přicházejí nápady. Poznatky se vzájemně prorůstají.“ Na *vlivu* Inspirace se Steve i já naprosto shodneme. Úchvatné představy a myšlenky skutečně přicházejí téměř odnikud. Tyto zdánlivě spontánní záblesky jsou tak úžasné, že lze jen těžko uvěřit, že jejich autorem je naše nehodné já. Odkud tedy pocházejí naše nejlepší věci?

V otázce *původu* Inspirace se naše pohledy ale rozcházejí. Steve v První knize sleduje evoluční kořeny Odporu až k našim genům. Souhlasím. Původ je genetický. Ta negativní síla, temné odmítání kreativity, je zanořena hluboko v naší lidské podstatě. Ve Třetí knize však Steven zařadí vyšší rychlost a nehledá příčinu Inspirace v lidské povaze, ale ve „vyšší sféře“. Potom s poetickým zápalem popíše svou víru v Múzy a anděly. Podotýká, že nejvyšší zdroj kreativity je božský. Pro mnoho (možná většinu) čtenářů bude Třetí kniha neskutečně působivá.

Já však věřím, že zdroj kreativity se nachází na stejné rovině reality jako Odpor. Je také geneticky daný. Nazývá se talent — vrozená schopnost objevovat skrytá spojení mezi dvěma věcmi — obrazy, myšlenkami, slovy — která nikdo předtím neviděl, propojit je a vytvořit pro svět třetí, zcela jedinečné dílo. Talent je stejně jako naše inteligence darem našich předků. Když se nám poštěstí, zdědíme ho. U několika šťastlivců obdařených talentem temná stránka jejich povahy nejprve vzdoruje úsilí, které kreativita vyžaduje, ale jakmile se pustí do práce, jejich talentovaná stránka se probudí k životu a odmění je ohromnými počiny. Zdá se, že tyto záblesky

kreativního génia vznikají zničehonic ze zřejmého důvodu — vycházejí z nevědomé mysli. Jednoduše řečeno, existuje-li Múza, pak nepromlouvá k netalentovaným.

Přestože se naše názory na příčinu různí, ohledně následku jsme zajedno — setká-li se inspirace s talentem, zrodí se pravda a krása. Když Steven Pressfield psal *Válku umění*, byl zcela v područí Inspirace.

Robert McKee, lektor tvůrčího psaní,
jehož studenti obdrželi 63 cen Filmové Akademie
a 164 cen Emmy

CO DĚLÁM

Vstanu, osprchuju se, posnídám. Přečtu si noviny a vyčistím zuby. Pokud musím někomu zavolat, udělám to. V té chvíli už mám uvařenou kávu. Nasadím si šťastné boty na práci a zavážu si šťastné tkaničky, které mi dala moje neter Meredith. Vydám se zpátky do pracovny a rozjedu počítač. Přes opěradlo visí moje šťastná mikina s kapucí, s talismanem, který jsem dostal od cikánky v Saintes-Maries-de-la-Mer za pouhých osm babek ve francích, a s mou šťastnou jmenovkou LARGO pocházející ze snu, jenž se mi jednou zdál. Obléknu si ji. Na slovníku synonym mám položené šťastné dělo z hradu El Morro na Kubě od mého přítele Boba Versandiho. Namířím ho na své křeslo tak, aby po mně mohlo střílet inspiraci. Odříkám svou modlitbu, vzývání Múzy z Homérovoy *Odysey* v překladu od T. E. Lawrence neboli Lawrence z Arábie. Knihu mi daroval drahý kamarád Paul Rink a já ji usadil na polici vedle manžetových knoflíčků po otci a šťastného žaludu z bitevního pole u Thermopyl. Je zhruba půl jedenácté. Posadím se a ponořím se do práce. Ve chvíli, kdy začnu dělat překlepy, poznám, že už jsem došel do bodu, kdy úsilí přestává být tak plodné. Rozhodnu se práci

pro tento den skončit. Zkopíruju všechno na disk a ten potom schovám do přihrádky spolujezdce v dodávce. Pro případ, že by hořelo a musel bych opustit dům. Vypnu počítač. Jsou tři hodiny, možná půl čtvrté. Balím krám. Kolik stránek jsem napsal? To je mi jedno. Stojí za něco? Na to ani nepomyslím. Důležitý je jen fakt, že jsem do psaní vložil svůj čas a maximální úsilí. Počítá se pouze to, že jsem dnes během vyhrazeného času překonal Odpor.

Volně šířitelná ukázka z knihy Válka umění – Odblokujte svou kreativitu a vyhraďte tvůrčí bitvy

CO VÍM

Skuteční spisovatelé znají jedno tajemství, které rádobyautoři neznají. Na psaní není těžké samotné psaní. Těžké je sednout si a začít psát.

Brání nám v tom Odpor.

NEŽITÝ ŽIVOT

Jednou v noci před spaním

jsem zaslechl tátu a mámu.

Táta říkal, nech toho kluka dělat boogie-woogie,

protože je to v něm a musí to ven.

John Lee Hooker, „Boogie Chillen“

Většina z nás má dva životy. Ten, který žijeme, a potom nežitý vnitřní život. Mezi nimi stojí Odpor.

Přivezli jste si někdy domů běžecký pás, na který se nakonec jenom chytal prach na půdě? Přestali jste někdy držet dietu, chodit na kurz jógy nebo praktikovat meditaci? Stalo se vám někdy, že jste nenásledovali touhu začít s duchovními praktikami, zasvětit život humanitárním činnostem a pomoci ostatním? Chtěli jste se někdy stát matkou, lékařem, zastáncem slabých a bezmocných nebo jít do politiky, bojovat za celou planetu, světový mír nebo chránit životní prostředí? Viděli jste někdy v noci před spaním vizi člověka, kterým byste se mohli stát, práce, které byste mohli dosáhnout, a bytosti,

kteřou jste se měli stát? Jste spisovatel, který nepíše, malíř, který nemaluje, nebo podnikatel, který nikdy nezaložil podnik? Potom znáte Odpor.

Odpor je tou nejtoxičtější silou na planetě. Má na svědomí víc neštěstí než chudoba, nemoci a erektilní dysfunkce. Podvolíme-li se Odporu, naše duše se pokříví. Ochromuje nás a činí nás menšími, než jsme a než jací být máme od narození. Pokud věříte v Boha (já ano), musíte Odpor prohlásit za zlo, protože nám brání v dosažení života, který pro nás Bůh zamýšlel, když obdařil každého z nás jedinečným géniem. Slovo „géníus“ pochází z latiny; Římané jím označovali vnitřního ducha, svatého a nedotknutelného, který nás hlídá a navádí podle našich tužeb. Spisovatel píše skřze génia; výtvarnice maluje stejným způsobem; všichni, kdo tvoří, vycházejí ze stejného posvátného centra. Jedná se o sídlo naší duše, nádobu, která nese náš potenciál, je naším majákem a Polárkou.

Každé slunce také vrhá stíny a stínem génia je Odpor. Síly Odporu působícího proti volání naší duše po seberealizaci jsou stejně mocné jako samotné vnitřní volání. Jsou silnější než lokomotiva a zbavuje

se jich hůře než závislosti na cracku. Semele-li vás Odpor, nejste sami. Miliony dobrých mužů a žen už mu padly za oběť před námi. Chcete znát tu největší sviňárnu? Často ani nevíme, co nás vlastně sejmulo. Já jsem to nikdy nepoznal. Od čtyřiaadvaceti do dvaadvaceti si mě Odpor mazal na chleba a třináctkrát mě vlácel z jednoho pobřeží Ameriky na druhé, aniž bych si to jedinkrát uvědomil. Nepřítele jsem hledal úplně všude, ale nevšiml jsem si, že se nachází přímo před mým obličejem.

Povím vám příběh, který jste už možná slyšeli. Žena zjistí, že má rakovinu a před sebou posledních šest měsíců života. Během několika dní dá výpověď, vrátí se ke svému vysněnému skládání tex-mex country písní, kterého se v minulosti vzdala, aby vychovala rodinu (nebo začne studovat starořečtinu anebo se přestěhuje do středu města a zasvětil svůj čas péči o děti trpící AIDS). Její přátelé si myslí, že se zbláznila; ona sama ale nikdy nebyla šťastnější. Má to ještě dovětek. Její rakovina ustoupí.

Je vážně zapotřebí něco takového? Musíme skutečně pohlédnout smrti do tváře, abychom se vzchopili a konfrontovali se s Odporem?

Musí Odpor nezbytně zmrzačit a zdeformovat náš život, abychom se probrali a začali žít? Z kolika z nás se stali opilci a narkomani? U kolika z nás se vyvinuly nádory a neurózy? Kolik z nás podlehlo lékům proti bolesti, klepům a kompulzivnímu nadužívání telefonu, protože neděláme tu věc, kterou nás nutí dělat naše srdce, náš vnitřní génius? Odpor nad námi vítězí. Kdyby se zítra ráno jako mávnutím kouzelného proutku všechny omráčené a rozespálé duše probraly s náhlou silou k podniknutí prvního kroku na cestě za splněním svých snů, všichni cvokaři ve Zlatých stránkách by přišli o práci. Věznice by byly prázdné. Tabákový a alkoholový průmysl by zkolaboval a společně s nimi by se omezil i junk food, kosmetické zákroky a infotainmentový byznys, nemluvě o farmaceutických společnostech, nemocnicích a všech lékařských profesích. Domácí násilí by zcela vymizelo a zároveň s ním i závislosti, obezita, migrény, řidičský amok a lupy.

Pohlédněte do vlastního srdce. Pokud nejsem úplný blázen, právě teď se v něm ozývá slabounký hlásek a už po desetitisících vás volá a vyzývá k naplnění vašeho poslání. Víte to. Nikdo vám nemusí nic vysvětlovat. A jestli jsem se úplně nepomátl, k započetí samotné činnosti nejste

o nic blíž, než jste byli včera nebo budete zítra. Myslíte si, že Odpor není skutečný? Odpor vás pohřbí zaživa.

Víte, Hitler se chtěl stát umělcem. V osmnácti vzal peníze, které zdědil, sedm set korun, a přestěhoval se do Vídně, aby zde žil a studoval. Přihlásil se na Akademii výtvarných umění a později na Fakultu architektury. Viděli jste někdy jediný z jeho obrazů? Já taky ne. Odpor ho dostal. Klidně si říkejte, že možná zveličuju, ale řeknu to i tak: pro Hitlera bylo snazší rozpoutat druhou světovou válku než se konfrontovat s prázdným plátnem.

PRVNÍ KNIHA

ODPOR

Poznej nepřítele

Nepřítel je náš nejlepší učitel.

dalajláma

Volně šířitelná ukážka z knihy Válka umění – Odblokujte svou kreativitu a vyhraďte tvůrčí bitvy

NEJVĚTŠÍ HITY ODPORU

Na následujících řádcích najdete výčet činností, které nejčastěji vyvolávají Odpor. Jejich pořadí není důležité.

1. Jakékoli úsilí v oblasti literatury, malby, hudby, tance nebo jakýchkoli jiných, byť marginálních a nekonvenčních oborech tvůrčího umění.
2. Založení jakéhokoli podniku nebo podobného projektu za účelem zisku či čehokoli jiného.
3. Jakákoli dieta nebo zdravotní režim.
4. Jakýkoli program duchovního rozvoje.
5. Jakákoli aktivita, jejímž cílem jsou pevnější břišní svaly.
6. Jakýkoli program navržený k překonání nežádoucího návyku či závislosti.
7. Vzdělávání jakéhokoli druhu.
8. Jakýkoli projev politické, morální nebo etické odvahy, včetně rozhodnutí zlepšit určitá neblahá schémata našeho myšlení či chování.
9. Jakékoli jednání nebo podnik zaměřené na pomoc ostatním.

10. Jakýkoli čin, který zahrnuje citový závazek. Rozhodnutí mít děti, vzít si svůj protějšek, překonat krizi ve vztahu.
11. Zaujetí jakéhokoli zásadového postoje tváří v tvář protivenství.

Jinými slovy, jakékoli jednání, které vyžaduje odmítnutí okamžitého uspokojení ve prospěch dlouhodobého růstu, zdraví nebo zásadovosti. Jinými slovy řečeno, jakýkoli čin pocházející spíše z naší vyšší než nižší povahy. Všechny takové činnosti vyvolají Odpor.

Je na čase zodpovědět důležitou otázku: Jak můžeme definovat Odpor?

ODPOR JE NEVIDITELNÝ

Odpor se nedá zachytit zrakem, hmatem, sluchem ani čichem. Lze ho však vycítit. Prožíváme ho jako energetické pole vyzářující z potenciální soustavné práce. Je to odpuzující síla. Je negativní. Jejím cílem je odradit nás, rozptylovat nás a bránit nám v práci.

ODPOR PŘICHÁZÍ ZE VNITŘ

Odpor zdánlivě vychází z vnějších zdrojů. Připadá nám, že proudí z našich partnerů, zaměstnání, nadřízených nebo dětí. „Okrajoví soupeři,“ jak říkával Pat Riley, když koučoval Los Angeles Lakers.

Odpor není okrajový soupeř. Odpor vychází zevnitř. Vytváří a pohání sám sebe. Odpor je vnitřní nepřítel.

Kupte si papírovou nebo elektronickou verzi knihy
za skvělou cenu na
www.melvil.cz